

Quamquam Grammaticorum præcepta discentibus plerisque aspera videntur : & pueri non pauci observationibus illis propterea deterrentur, quod salebris omnia inaccessa & plus arenis Libycis sterilia apparent : sit tamen humani ingenii peruestigatione, & doctoris callidi solertia, ut Grammatica nonnullas habeat amœnitates, atque inter sentes quædam rosæ aut violæ suavitatibus gratia inveniatur. Si enim Doctores ipsos respicimus, quorum virtus trita illa semita non contenta in ampliore sese campum profundere amat : quibus illi delectationibus fruuntur? cum se Grammaticorum turbæ immiscerent, & varias leges rationesque docentium contemplant, alium offendunt Latinorum veterum niti observationibus, neque quicquam in Grammatica conscribenda avidius intendere, quam dictionum Romanarum farraginem; alium subtilitate quadam Philosophica fretum nihil statuere, præter id, quod sapientiæ contemplativæ præfidiis variisque definitionibus ac distinctionibus præmunivit; alium linguam Ebræorum pro meta tutissima in subsidium vocare, utpote cui nihil in monstrando Latini sermonis instrumento satis exploratum satisque limatum, ac politum est, nisi quod cum arte cabalistica conveniat, & ad hanc tanquam ad normam dirigatur; alium rursus, Philosophia vulgari neglecta, Euclidem Magistrum optimum supponere, & ut Mathematicorum more cuncta etiam in disciplina literaria firmissime demonstrantur, post definitiones, & scholia velut impedimenta scientiæ, axiomata & observationes suas in aciem collocare, quibus deinde propositiones demonstrandæ evadant firmæ, & Achilleo quodam robore convalescant : usque dum peramœnæ illæ appendices problemata dialectica in toto demonstrationum choro agmen claudant : alium porro versibus omnia absolvere, raturum non melius felicis memoriam mandari, quam cum ad metrum Poëtarum omnia defluunt; alium sententiis in medium allatis putare cuncta pleniora atque molliora incipientibus existere; alium denique fortiores nescio quas Grammatico studio admiscere, appositisque iconibus tessarum, quæ fidelibus visæ oculis tenacius hæreant, conspicienda proponere. Hæc ingeniorum diuersitas, quam cum horto arboribus herbisve confito contulerim, & Grammaticas inter amœnitates refero, ipsa varietate & discolori habitu quemlibet non languentem animum ad speculandos rimandosque tot ingeniorum prouentus, certe horis subsecivis, excitare possit. Sed habent etiam dicentes suas paratas in Grammaticis amœnitates, quas Magistri comitas cum doctrina moderata coniuncta oculis puerorum contemplandas sistit : quo utile dulci misceat, cautisque blandimentis diligentiam & attentionem eliciat, adeoque omne punctum sciti ferat informatoris. Etenim sicut in hoc sumus sapientes, quod naturam ducem sequimur, teste Tullio : etiam dulcedini inservit Præceptor, cum eam rationem docendi obseruat, quæ naturæ nostræ convenientissima existimatur. Talis autem mea sententia est, quæ à simplicissimis primordium capiens ad composita ulterius progreditur, neque quicquam affert, nisi antecedentia jam tum lumen aliquid accenderint, vel è superioribus intelligi quodammodo inferiora queant. Ita tyro ad scita docentis non facile stupebit, cum non subito ante explanationem & intelligentiam recitanda sit definitio; sed comitem se illi dabit, quasi in deambulando, & perspectis sigillatim floribus in prato enatis, herumque observatis nominibus, jam erudite quid pratum sit, quomodo singuli flores nominentur, quali forma, qua figura, quo colore gaudeant, imo quo odore & virtute hominibus prosint, non sine voluptate experientia magistra repetet. Prima igitur sit amœnitas, rationem docendi (methodum) ad naturam puerilis ingenii & desideria se componere, imbellicitati succurrere, quasque reminiscendo & sensibus tyronem ad sermonis præcepta deducere. Id quod obtinebit, si primum doceantur literæ, literas excipiant syllabæ, syllabas vocabula, vocabula oratio Grammatica in partibus coniungendis, orationem Grammaticam ordo constructionis in toto orationis corpore. Deinde omnis institutio in explicandis vocabulis, dictionibus & dictionum copulatione versetur, ac sæpenuero ad flores

flores legendos, ad lilia decerpenda, vel, ut apertius loquar, non ad abstrusas
 obferuationes, exceptiones, sed ad lucidas explicationes, & ad ipsum usum
 Latinorum ducat; ne puer in odiosa diuerficula prolatur. Jucundius enim
 discitur, si præsens negotium accurate & caute tractetur, quam si quærendis
 ambagibus discentis calorem restinguamus: grammaticare decet, sed præcisè
 intricatioribus, non philosophari: ut appetitui laborantis & fundamento do-
 ctrinæ satisfiat. Itaque non jam curandum est, cur v.g. vilius Grammaticis dica-
 tur Comparativus? & non potius Gradus Comparatus? non qui fiat, ut elegan-
 ter dicamus: vilius argentum est auro? sed autoritate latine loquentium unice
 acquiescamus, juxta illud: Sic voluere patres. Verbo, sermo ipse hauriri e suis
 fontib⁹ debet. Præterea ordo rerum Grammaticarum naturam hominis, quam
 fieri potest, convenientissime rationemque sanam sequatur: cum naturæ insita
 felicitas apprehendantur, quam arte quæsitâ. Nomen ergo exempli gratia prius
 ponatur, quam Pronomen aut verbum: & Syntaxis communis præmittatur
 propriæ, ad ultimum reseruatæ elegantiarum & variationum regulis. Quoties
 partes novæ pertractari debent, partes ante tractationem in brevi tanquam ta-
 bella discentium oculis subjiciantur: quo pensâ quotidiana dispensari queant: si-
 quidem alacrius ad laborem itur, cum lectiones in singulos dies dispersiuntur,
 & parte aliqua ad finem perducta, interposita repetitione, laus & gloria (sit ve-
 nia verbo) subsequatur. Ita v.g. Syntaxis in classes certas abeat, in classibus regu-
 laræ explicentur: in Prosodia notetur tonus vocis, syllabarum mensura in
 voce, item explicatio mensuræ illius in componendis versibus. Argumenta
 regularum vel obferuationum etiam enucleatius ostendantur: quippe bene
 collocata & suis disposita locis magis afficiunt pueritiam, memoriæque citius
 subueniunt, imo & firmitus postea insident: quandoquidem & aræ hortorum
 multo vehementius arriident, quam si frutices & olera absque septis dispersa
 negligentia suspicionem darent. Hinc numeris etiam memoriæ teneræ aliisq;
 subidiis typographicis ad delectationem facientibus succurratur. Quærendo
 magis quam præcipiendo eruditio peragatur: fortius enim acuunt potentius-
 que excitant interrogationes, neque moleste informationis tempus ducitur,
 dum & informantem & informandum vigilantem adhibere operam oportet.
 Hic sane qui injucunda sit diligentia? Potissimum, si ea serie inter se partes
 conglutinentur, ut ligata invicem cæterisque implicata quasi cuncta videan-
 tur, & prior quæstio posteriorem pariat. Sic namque docendus attendit con-
 nexionem ipsarum rerum, atque nexus doctoris sui cum volupate addidit.
 Unde & stilus interrogantis ita formandus est, ut manifesta priorum & poste-
 riorum existat cognatio, & vel unica vocola ex responsione data sequenti in-
 terrogationi inferatur, v.g. Quot sunt voces? duæ, Activa & Passiva. Quid est
 Activa? Quid Passiva? Inprimis autem exempla luculenta afferantur, cum in-
 grata aut obscura illustranda sunt. Ita e.g. Genera Substantivorum jucundis
 adjectionibus (Adjectivis seu Epithetis) faciliora atque planiora usuque etiam
 commodiora fiant, Dici profecto non potest, quantum intersit, talibus appositio-
 nibus discipuli memoriâ juvare, & in istiusmodi tricis grammaticis quadam
 suavitate lubricum imbuiere ingenium. Abundent vero insuper construendi
 rationes tum exemplorum lumine, tum varietate, quæ non minimum delectat,
 tum utilitate sententiarum. Et quidem delectatio maior erit, si joci quidam
 honesti ac sales inspergantur: si ad ipsum discipulum atineant sententiæ; si de
 re, quam discipulus gratis auribus (modo honestis) accipiat, exercitatio susci-
 piatur. Nostra enim, quam aliena avidius cupidiusque arripimus, & momentis
 rerum ornata pluris æstimamus, quam quæ vniuersim traduntur. Exempla regu-
 larium ad solas eas regulas quadrent, quibus substernuntur: ne puero, alienis
 ascitis, scrupulis injiciatur, nescienti, quæ verba ad præsens institutum pertine-
 ant. Huc pertinent ingeniosæ & venustæ notationum Grammaticarum illu-
 strationes, per quas non tantum memoria viget, verum & ascultandi cupiditas
 inflammatur: quales sunt, si v.g. Regulam de coniunctione Adjectivi & Substan-
 tivi cum marito & uxore, vel cum hedera & arbore compares: si Regulam Ac-
 cufativus

FK II, 90

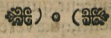
x 298 3765

cusativus præcedit Infinitivum &c. cum præcedentiis, ut loquuntur, Politico-
rum conferas. (Licet enim in gratiam juventutis eo modo ludere vel allude-
re.) Nihil ediscendum injungatur, nisi per spicua explicatio antegressa sit.
Ad rastro, ad transfra damnantur, quæ memoria recitare iubentur ea, quæ vel
nondum intelligunt, vel per ætatem nondum intelligere possunt. Nulla do-
ctrina, quæcunque demum sit, discendi præscribatur, nisi prius in vernacula
eius sensum sciat reddere: ne Grammaticam cogatur discere propter Gram-
maticam, sed ut propter sermonis moderamen discat, quæ recta existat oratio.
Latina orationis vis & ratio, quoad eius fieri potest, e lingua notiore ostenda-
tur: quoniam jucundius percipimus, quæ a notis & perspectis quasi mutua-
mur: quæ quidem amœnitas tum in considerationibus Grammaticis, tum in
re vocabularum plurimum valet. Sicut autem maturius imbibuntur, quæ in
sensu incurunt: sic chartæ vel tabulis inscripta, nec minus in libellis ipsis ex-
pressi schematismi studium proficiendi manifeste augent, & curiositatis instar
adumbrationes illæ & picturæ pertinaciter hærent. Separatim Declinatio-
nes & Conjugationes ope linguæ vernaculæ prius illuminentur, partim, ut hu-
jus fundamento non nihil detur operæ; partim ut prælibata Terminorum
Grammaticalium serie facilius intelligantur Latina. Etenim ludibundi suscipi-
mus nova, quorum aliqua pars jam ante nobis innotuit, & in qua perfeq-
enda olim vires nostras sumus periclitati. Asperitas circa Præterita & Supina
Verborum, quæ plurimis superandi spem adimit, & Sisyphæo faxo onerosior
apparet, si non tolli, certe mitigari potest, si verbis singulis interpretatio præ-
mittatur, & si eadem ad numerum seriemque Conjugationum, itemque ad Ge-
nera Verborum componantur. Separatis enim Activis, Neutris & Deponen-
tibus, distinctis præterea inter se Conjugationibus, & versione singulis præ-
posita, minus horrida, minus aspera videbuntur, quæ alias molestiarum ac dif-
ficultatum plenissima erant. Subsidia memoriæ sublevantia reficiunt lan-
guidum discētis ingenium & amœnitate perfundunt, cum v.g. in ponendis
terminationibus Declinationum Prima dicitur habere duo A. duo E. quorum
singula vel solitaria sint, ut mensa, epitome: vel S. in fine assumant, ut Aneas,
Anchises; in Conjugationibus occurrit A. longum, ut amare; E. longum, ut
docere; E. breve, ut legere; I. longum, ut audire; tria longa, unum breve. Est
& hoc non infuave sæpius, quando cordatus Magister colloquio, vel epistola, vel
fabula, vel historia aut sententia quadam ad elaborandum ex tempore propo-
sita, illico monstrat observationum Grammaticarum utilitatem. Nec minus ju-
venile pectus capit comis & moderata correctio exercitiorum, & loci ipsius a-
mœnitas, quando in horto, in porticu, in prato, ad ripam fluminis Grammatica
modum subministrare jubetur, quo sermo latinus velut aliud agendo in-
stilleretur. Hæc breviter de amœnitatibus Grammaticis, & quidem oblata oc-
casionem, dicta sunt. Duo enim discipuli nostri

I. JOHANNES THOMAS HILDEBRANDUS, Stennensis,
II. CHRISTOPHORUS FRIDERICUS KIRSCHIUS, Cygneus,

Grammaticæ studium in oculis habuerunt eo tempore, cum mutare genus vi-
tæ & Academiam adire meditantur, quorum prior Grammaticum studium im-
probabit, posterior improbantis conatum refutabit, ostendetque Grammati-
cam ad omnem sapientiam comparandam apprime necessariam esse. Vale-
dicturis more veteri responsurus est

JOHANNES CASPARUS OTTO, Cygneus. Nos Deum precamur,
ut mutationem discedentibus præcipue fortunatam esse jubeat! P. P. Cygneæ
d. 3. Maji 1706.

MC.

